

Eesti keel

Põhikooli lihtsustatud õppekava

MÄETAGUSE PÕHIKOOI

Sisukord

1	Eesti keel	3
1.1	Üldalused	3
1.1.1	Õppe- ja kasvatusesmärgid	3
1.1.2	Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa	3
1.1.3	Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht	4
1.1.4	Üldpädevuste kujundamine eesti keele aineõppes	4
1.1.5	Eesti keele lõiming õppekava läbivate teemadega	7
2	I kooliaste eesti keel	9
2.1	Õpitulemused I kooliastmes.....	9
2.1.1	Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks	9
2.1.2	Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks	10
2.1.3	Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks	10
	1. klass eesti keel	11
	2. klass eesti keel	17
	3. klass eesti keel	23
3	II kooliaste eesti keel.....	28
3.1	Õpitulemused II kooliastmes	28
3.1.1	Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks	28
3.1.2	Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks	29
3.1.3	Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks	29
	4. klass eesti keel	31
	5. klass eesti keel	35
	6. klass eesti keel	41
4	III kooliaste eesti keel	48
4.1	Õpitulemused III kooliastmes	48
4.1.1	Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks	48
4.1.2	Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks	49
	7. klass eesti keel	50
	8. klass eesti keel	56
	9. klass eesti keel	62

1 Eesti keel

1.1 Üldalused

1.1.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Eesti keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

1. oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
2. kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
3. loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
4. kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
5. on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
6. valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
7. kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
8. tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
9. tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

1.1.2 Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida

lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

1.1.3 Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainekavades kirjeldatud õpitulemuste saavutamiseks on õppeainete arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti järgmised:

1. klass 7 tundi nädalas
2. klass 9 tundi nädalas
3. klass 8 tundi nädalas
4. klass 8 tundi nädalas
5. klass 7 tundi nädalas
6. klass 6 tundi nädalas
7. klass 6 tundi nädalas
8. klass 6 tundi nädalas
9. klass 6 tundi nädalas

1.1.4 Üldpädevuste kujundamine eesti keele aineõppes

1.-2. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma vajadusi ja soove.

3.-5. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid; järgib kooli- ja klassireegleid.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, suudab arusaadavalt ja viisakalt esitada oma vajadusi ja soove.
- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone; tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus**
Õpilane lülitab digiseadet sisse ja välja, küsib abi, kui digiseade ei tööta. Täidab õpetaja poolt esitatud samm-sammulist tegevusjuhust ära kirja sooritamisega.

6.-7. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone; tunneb ja austab oma emakeelt.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning järgib kooli- ja klassireegleid.

- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel. Planeerib suunamisel õppimist, sh enesekontrolli.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab arusaadavalt ja viisakalt oma vajadusi ja soove, kasutades selleks erinevaid teabevahendeid.
- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja tehnoloogiaalaseid teadmisi- oskusi ja abivahendeid; tegutseb võimete piires loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Digipädevus**
Õpilane leiab juhendamisel teavet veebist, tunneb levinumaid otsingumootoreid (nt Google) ja kasutab arvuti jm digivahendite abi õppetöös.

8.-9. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

- **Kultuuri- ja väärtuspädevus**
Õpilane tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, väärtustab maailma eri rahvaste ja kultuuride mitmekesisust, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri; väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
- **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**
Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.
- **Enesemääratluspädevus**
Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.
- **Õpipädevus**
Õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatud. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.
- **Suhtluspädevus**
Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid.

- **Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus**
Õpilane lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.
- **Ettevõtlikkuspädevus**
Õpilane on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.
- **Digipädevus**
Õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid

1.1.5 Eesti keele lõimimine õppekava läbivate teemadega

Eesti keele õpetamine teenib realselt õpilase kõne arendamise eesmärki ja on seetõttu tihedalt lõimitud kõikide teiste õppeainetega. Eesti keeles õpitav vajab arvestamist ja rakendamist kõikide õppeainete rakendamisel. Õpilase kõne arengu tase, esmajoonelise kõne mõistmine esitab väljakutse õpetaja kõnele. Õpilase suulise kõne arendamise eesmärgil vajab keeleõpetuses õpitu rakendamist kõikide ainete tundides ja ka klassivälistel üritustel.

Eesti keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid), millele toetudes korraldada õpetus teistes õppeainetes. Eesti keele oskuste kinnistamiseks on vajalik, et ka teiste ainete õpetajad nõuaksid vastavalt klassi õpitudemustele oma tööde vormistamist korrektses kirjas (arvestades eesti keeles õpitud). Tuleb arvestada, et ka digioskuste õpe baseerub eesti keele oskusel ja eeldab funktsionaalse lugemise ja õigekirja oskust.

Sõltuvalt lugemispalade sisust on eesti keel tihedamalt seotud inimese- ja loodusõpetuse ning ajalooajalooga. Ühes aines õpitu kinnistub teises. Eesti keele lugemistekstide valikul tuleb lähtuda laste oskuse tasemest. Ainekavale mittevastavate õppematerjalide kasutamisel on õpetajatel vaja õppetekste kohandada.

Loodusainete õpe eeldab head lugemise ja tekstiga töötamise oskust. Loodusainete õpitudemuste saavutamiseks on oluline õpetajate omavaheline koostöö: ka lugemistunnis tuleks lugeda ja analüüsida vastava sisuga tekste, loodusõpetuse tekstide valikul aga arvestada emakeelealaseid oskusi ning vajadusel neid kohandada. Sama kehtib ühiskonnaainete õppe kohta. Tekste valides peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi.

Matemaatika õpitudemuste saavutamisele aitab kaasa, kui matemaatiliste probleemide selgitamisel ning tekstülesande sõnastamisel ja analüüsil toetutakse eesti keele tundides omandatud oskustele. Oluline on pöörata tähelepanu tekstülesannete struktuurile, sest selle lahendamise edukus on otseses seoses teksti mõistmisega.

Tööõpetuses on tööoskuste omandamise kõrval oluline roll suhtlemisel, oskusel korraldada ühistegevust, küsida abi, anda nõu. Vajalik on kujundada oskusi töötamiseks nii suuliste kui kirjalike juhiste alusel, kavandada ja sooritada oma tööd plaani järgi ning seda kontrollida.

Kunstiõpetuses on vaja arvestada laste kõnetaju ja –loome oskustega. Tekstide juurde kuuluvate illustratsioonide jõukohase analüüsi käigus kujuneb positiivne suhtumine kunstiteostesse. Samuti mõjub laste kõne arengule positiivselt muusikapalade kuulamine, laulutekstide ning luuletuste eelnev analüüs eesti keele tunnis

2 I kooliaste eesti keel

2.1 Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

1. osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
2. loeb õpitud teksti valdavalt 2-3-silbiliste sõnade kaupa;
3. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab elementaarse hinnangu tegevusaktile;
4. annab abistavaid materjale kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
5. võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
6. mõistab ja koostab skeemide toel kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
7. koostab sõnauhendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
8. muudab ja määrab õpetaja suunamisel graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkuse;
9. kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
10. kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

2.1.1 Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

1. väljendab oma mõtet vähemalt baaslausel;
2. alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
3. tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
4. loeb veerides 1-3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
5. saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
6. eristab sõnu kuuldu lauses;
7. mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3-4-sõnalisi lihtlauseid;
8. häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
9. määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1-2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsid sobivaid sümboleid (sh noope);
10. laob analüüsitud sõnu sümboolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval;
11. kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

2.1.2 Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

1. alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
2. kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
3. iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
4. mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
5. loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
6. vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
7. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
8. eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
9. muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
10. kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
11. teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

2.1.3 Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

1. osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
2. loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
3. leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
4. annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
5. kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
6. mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
7. koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
8. muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
9. kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
10. kirjutab lugema õpitud lausete ära kirjas 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

1. klass eesti keel

Lause ja sõnavara	
Õppesisu	Õpitulemused
Baaslause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine. Sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses (2-4 sõnaline lause). Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine. Lause (kuni 4-sõna) koostamine skeemi abil tegevuse ja/või pildi järgi. Lausemallid alus + öeldis + sihitis + kohamäärus (kuhu?), alus + öeldis + sihitis + kohamäärus (kust?), alus + öeldis + abinõumäärus (millega?), alus + öeldis + kaasolumäärus (kellega?), alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus (kellele?). Tagasõnad Sõnavormi ja tagasõnade all, peal, ees, taga, kõrval tähenduse äratundmine, kohasuhet (kus?) väljendavate sõnavormide tähenduse mõistmine.	Õpilane • mõistab tuttavatest sõnadest koosneva õpitud lausemallide sisu,• väljendab oma mõtet 2-4-sõnalise baaslausega;• eristab käsk-, küsi- ja väitlauset, kasutab neid tuttavas situatsioonis;• tunneb lauseskeeme kui lause analüüsi ja koostamise vahendeid ja oskab nende abi kasutada;• eristab elusolendeid ja asju, ühendab küsisõnadega kes?, mis?;• väljendab esemete paiknemist, kasutades tagasõnu ees/taga, all/peal, kõrval.• tunneb lauseskeemi kui lause analüüsi ja koostamise vahendit ja oskab selle abi kasutada;• koostab kuni 5-sõnalise lause skeemi, kasutab skeemi lausete analüüsi abivahendina;• järjestab kuni 4 lauset sidusaks jutuks.

Skeemi abil kuni 4-sõnalise lause koostamine tegevuse ja/või pildi järgi, esitatud skeemi kasutamine lause analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), kuni 5-sõnalise lause skeemi koostamine. Baassõnavara aktiveerimine. Meeleorganitega tajutavate esemete, olendite ja tegevuste nimetamine. Õpitud sõnavormide kasutamine koos tagasõnadega levinud lausemallides. Praktilised tööd: Nägemis- ja ruumitaju arendamine • õpetamisel märgistada õpilase vasak (või parem) käsi, • esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus. Ajakujutluste täpsustamiseks • aastaajale iseloomulike tunnuste vaatlemine nt aknast, õppekäigud, õuesõppetunnid.	
Häälik- ja foneemanalüüs	
Õppesisu	Õpitulemused
Häälikanalüüs • sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (kuni 4 häälikut) kordamine; • kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma;	Õpilane • kasutab sõnu analüüsidest sobivaid sümboleid (ringe, noope); • häälib kuni 5-häälikulisi sõnu häälimise tempot tahtlikult muutes,

• sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, hääliku esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht); • häälimistempo muutmine suulise juhendi järgi: aeglaselt ja kiiremini Praktilised tööd: • sõnade häälikkoostise ladumine valgete, 2-3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht). Foneemanalüüs • lühike ja ülipikk häälik.	• koostab analüüsitud sõnade skeeme, määrab häälikujärje sõnas; • määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil õpitud häälikute pikkuse 1-2silbilistes sõnades; • eristab häälikurühmi, koostab sõnaskeemi tähistades häälikuid õige värviga; • hääldab 1-2silbilises sõnas õigesti lühikest, pikka ja ülipikka sulghäälikut.
Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • suurte täishäälikute trükitähtede (I, U, E O, A, Õ, Ä, Ö, Ü) õppimine; • diftong sõnas; • suluta kaashäälikud (N, L, M, R, S, V) suurte trükitähtede õppimine; • suluta kaashäälikute ühendid; • sulghäälikute suured trükitähed (P-B, T-D, K-G); • lühike, pikk ja ülipikk sulghäälik; • tähed J, H; • lahtise silbi lugemise eelharjutused;	Õpilane • tunneb õpitud täishäälikute suuri trükitähti; • hääldab õigesti õpitavat häälikut; eristab neid omavahel; tunneb ära häälikule vastavad tähed; • loeb häälega veerides õpitud tähtedest koosnevaid 2-silbilisi sõnu, lihtlauseid; saab aru loetu tähendusest; • mõistab loetud ja analüüsitud lause sisu, vastab konkreetsetele küsimustele lause kohta; • sobitab illustratsiooni loetud lause või tekstiga; leiab õpetaja abiga sõna või lause tekstist, märgistab vastussõna või -lause.

- laotud, õpitud trükitähtedega kirjutatud/trükitud 1-2-silbiliste sõnade lugemine;
- erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine;
- häälega veerimine, diftongide ja lühikeste tuttavate sõnade äratundmine tervikuna;
- üleminek häälega veerimiselt vaiksele (sosinal) veerimisele;
- orientiiride ja abistavate võtete kasutamine lugemisel;
- õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine.

Teksti analüüs

- loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine.

Orienteerumine tekstis

- sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel;
- illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist);
- sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga;
- illustratsiooni sobitamine lause või tekstiga;
- küsimusele vastuse otsimine tekstist, vastussõna või -lause märgistamine.

Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Ärakiri • kirjatehnikas õpitud sõnade ärakiri 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale; • kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea leidmine ja parandamine. Õigekiri • sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi; • sõnade ja lühikeste lausete (2-3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi; • kirjutatu õigsuse kontrollimine õpetaja suunamisel skeemile toetudes. Kirjatehnika • käe ja sõrmede peenmotoorika: kehaasend, pliatsihoid; • väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1-2silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine.	Õpilane • sooritab kirjatehnikas õpitud sõnade ärakirja 2-3 täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale; • võrdleb kirjutatut originaaliga, leiab ja parandab vea(d); • kirjutab ühise analüüsi käigus koostatud skeemi järgi 2-3 sõnalist lauset; • kontrollib kirjutatu õigsust õpetaja suunamisel skeemile toetudes; • seostab omavahel õigesti kirjatähti; • tunneb ära ja parandab tähtede moonutused.

Keeleteadmised ja oskused	
Õppesisu	Õpitulemused
Keeleteadmised ja oskused • lausete moodustamine: osasihitis ja omastava käände ning tagasõnadega väljendatud kohamäärus lauses; • olend ja ese. Küsimused kes?, mis?; • ainsuse ja mitmuse vormide tähenduse praktiline eristamine; • suur algustäht lause alguses ja nimedes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine.	Õpilane • mõistab esemete paiknemist üksteise suhtes ja väljendab seda, kasutades tagasõnu <i>ees/taga, all/peal, kõrval</i>; • eristab olendeid ja esemeid küsimuste kes?, mis? alusel; • eristab sõnade nimetava käände ainsuse ja mitmuse vorme.

2. klass eesti keel

Häälikuõpetus	
Õppesisu	Õpitulemused
Häälikanalüüs • sõnade hääldamise täpsustamine;• hääldamise ja häälimise erisuse mõistmine;• erineva häälikulise koostise ja pikkusega sõnade häälimine (häälega ja sosinal), häälimiskiiruse muutmine;• häälikute järjekorra ja asukoha määramine: häälikute märkimine graafiliste sümbolitega (ringid, kriipsud jm);• häälikute nimetamine järjekorras;• sõnas esimese ja viimase hääliku; eelneva(te), järgneva(te) ja naaberhääliku(te) nimetamine. Praktilised tööd: • õppevahendina võetakse kasutusele tajutavad abivahendid, näiteks nn. „klaver“, et häälimise käigus saaks laps kohe sõrmega hääliku õigele värvusele osutada. Foneemanalüüs • häälikute rühma praktiline eristamine;• häälimine koos häälikurühma määramisega;	Õpilane • eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas;• oskab näitlikule materjalile toetudes määrata häälikurühmi ja õpetaja abiga lihthäälikute pikkust (hääliku pikkusi koos muutes), (õpilasel on kujunenud sõnade foneemanalüüsi oskus lihthäälikute osas);• muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse õpetaja abiga;• valib ja kirjutab analüüsitud sõnades õigesti ühekordset ja topelttähte.

• iga hääliku kolme pikkuse käsitlemine eraldi, paarikaupa, koos; • häälikupikkuse muutmine, määramine ja ühe- või kahekordse tähe valimine 1-2-silbilistes sõnades; • täishäälikuühendite ja suluta kaashäälikute ühendi praktiline äratundmine; • veaohlike häälikute leidmine sõnades.	
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Ärakiri • sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist (erinevalt paigutatud näidise järgi nii tahvlilt kui ka raamatust); • kirjutatu kontrollimine originaali järgi, vajadusel ka vigade parandamine; • häälimise ja kirjutamise tempo ühtlustamine. Õigekiri • täishäälikute (“punaste” häälikute) õigekiri; • kaksiktäishäälikute õigekiri; • suluta kaashäälikute (“siniste” häälikute) õigekiri; • suluta kaashäälikute ühendite õigekiri; • Sulghäälikute (“roheline” häälikute) õigekiri.	Õpilane • kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata; • teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ärakirja lühikeste sõnade ja sõnaosade kaupa.

Kirjatehnika • väiketähtede kirjutamise harjutamine, suurtähtede kirjutama õppimine; • tähtede seostamine sõnas; • tähemoonutuste äratundmine (üksiktäht, täht sõnas) ja parandamine; • kirjutamise tempo tõstmine; • orienteerumine lehel (õpetaja juhendamisel) kirjutamisel tööraamatusse, vihikusse ja tahvlile; • kirjalike tööde vormistamine.	
Praktiline lauseõpetus	
Õppesisu	Õpitulemused
• lause äratundmine: eristamine sõnast, sõnade reast, sõnaühendist, poolikust lausest, agrammatilisest lausest; • lausete konstrueerimine, ühendamine, sisestamine, muutmine (sõnajärje muutmine, väit-, küsi- ja käsklausete muutmine teisteks lausetüüpideks); • laiendatud lihtlause jaotamine baaslauseteks; • lausete skemaatiline kujutamine; • lausete eristamine nii intonatsiooni kui ka skeemide alusel; • väit-, küsi- ja käsklausete koostamine (4-5 sõna) tegevuse, piltide ja skeemide abil, lauselõpu intonatsioon; • 3-5-sõnalise lause järelhääldamine, sõnajärje määramine ja muutmine; • Käsitletavad lausemallid:	Õpilane • mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ning oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5sõnalist lihtlauset.

alus + öeldis alus + öeldis + sihitis alus + öeldis + kohamäärus alus + öeldis + abinõu-/kaasolumäärus alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus	
Keeleteadmised ja oskused	
Õppesisu	Õpitulemused
• suur algustäht nimedes (inimesed, loomad, linnud) ja lause alguses; • lause lõpumärgid; • elusolendite ja esemete ning nende nimetuste praktiline eristamine, tegevuste ja omaduste ning neid väljendavate sõnade praktiline eristamine; • vastamine küsimustele kes?, mis?, mida teeb?; küsisõnade kes?, mis?, mida teeb? ja vastavate sõnavormide vastandamine; • üksikhäälikute ja häälikuühendite ning veaohlike häälikute praktiline äratundmine sõnas.	Õpilane • eristab oma kogemuse piires nime nimetusest; • tunneb ja mõistab pereliikmete ja sugulaste nimetusi; • kirjutab suure algustähe inimeste nimedes.

Lugemine ja kõnearendus	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • õpetaja lugemise kuulamine; • lugemine veerides (häälega ja sosinal), 1-2-silbiliste sõnade lugemine sõnade kaupa; • pikemate sõnade lugemine kõnetaktide kaupa; • keerulise häälikkoostisega sõnade lugemine pärast eeltööd ja/või abivahenditele toetudes (graafilised orientiirid, sõnade liigendamine, eelnev häälimine); • lauselõpu intonatsiooni harjutamine; • kaasõpilase lugemise jälgimine ja lugemisvigade parandamine. Orienteerumine tekstis • valiklugemine: sõnade leidmine lausest ja lausete leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; • illustatsioonide valimine ja sobitamine tekstiga, pildiseeria koostamine; • küsimustele ja korraldustele vastamine tekstis leiduva sõna/sõnaühendi või lausega; • kirjeldatud tegude hindamine (valik õpetaja esitatud variantide seast); • jutu mõtte sõnastamine ühisvestluses; • taustteadmiste aktiveerimine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine enne teksti lugemist (näitvahendite ja/või lühitekstide abil);	Õpilane • loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja (pikemaid sõnu) kõnetaktide kaupa; • vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes; • leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, • vastab lause ja/või lõigu sisu kohta esitatud küsimustele valiklugemise abil • järjestab sisu järgi pildiseeria.

- 2-3 sõna aktiivne kasutamine teksti analüüsid ja taastades.

Tekstilähedane jutustamine

- lausetähenduse mõistmine;
- samaviiteliste sõnade tähenduse mõistmine lausete tähendust seostades;
- puuduva teabe tuletamine ühisvestluses;
- teksti kohta esitatud küsimustele vastamine valiklugemist kasutades;
- lausete lõpetamine, muutmine, järjestamine;
- õpetaja ja õpilase koosjutustamine; dialoogi struktuuri teadvustamine (kes? kellele? mida ütles?).

3. klass eesti keel

Häälikuõpetus	
Õppesisu	Õpitulemused
Häälikanalüüs: • sõnade hääldamise täpsustamine, häälimisoskuse automatiseerimine: häälimine kirjutamise tempos hääletult ja ilma abivahenditeta, häälimiskiiruse muutmine. Foneemanalüüs: • häälikute rühma eristamine;• sõnas esinevate veaohlike häälikute nimetamine kirjapildi ja kuulmise järgi	Õpilane • häälib sõnu valdavalt iseseisvalt;• nimetab sõnas veaohlike häälikuid;• muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;• kirjutab pärast analüüsi õigesti kuni 3-silbilisi lihthäälikutest koosnevaid sõnu;• kontrollib õpetaja suunamisel ja abivahenditele toetudes kirjutatu õigsust.
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Ärakiri • sõnade ja lühikeste lausete ärakiri pärast nende lugema õppimist;• lühikeste sõnade kirjutamine pärast lause lugemist ja eelnevat analüüsi;• kirjutatu õigsuse järelkontroll.	Õpilane • kirjutab lugema õpitud lausete ärakirjas 1-2-silbilisi sõnu sõnahaaval originaalteksti täiendavalt vaatamata;• kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;• kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust,• leiab ja parandab vea(d) kirjutatud sõnas.

Õigekiri • 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine pärast ühist analüüsi; • kirjutatu õigsuse kontrollimine: kiriapildile vastav lugemine, järelanalüüs, vigade parandamine; • õpitud käände- ja pöördvormide õigekiri (sõnatüve muutused, lõpud); • k, p, t s-i kõrval, kaashäälikuühendi leidmine kiriapildi ja kuulmise järgi, ühendi õigekiri; • sõnade poolitamine. Kirjatehnika • väike- ja suurtähtede kirjutamine; • tähtede seostamine sõnas; • tähemoonutuste leidmine nii enese kui ka teiste töödes, nende parandamine; • kirjutamise tempo tõstmine. • kirjalike tööde vormistamine.	
Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lause • 5–6-sõnaliste lihtlausete (väit-, küsi- ja käsklause) mõistmine; • kuni 5-sõnaliste lihtlausete koostamine ja kõnes kasutamine; • sihitisosalause mõistmine ja kasutamine.	Õpilane: • mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme; • oskab viia õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse;

Nimisõna käändevormid

- käändevormide mõistmine ja kasutamine enamlevinud funktsioonides: koht, objekt, kuuluvus, osa ja tervik, kaas- ja ilmaolu;
- lausete ja sõnaühendite koostamine, küsimusele vastamine kas sõnaühendi või üksiksõnaga.

Omadust väljendav sõna

- esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine omadussõnadega;
- iseloomujooni väljendavad omadussõnad tegelaste iseloomustamiseks situatsioonide põhjal;
- omadussõna kasutamine lauses öeldistäite ja täiendina;
- omadussõna ühildumine nimisõnaga arvus ja käändes.

Tegevust ja seisundit väljendav sõna

- tegevust ja seisundit väljendavate sõnade mõistmine, leidmine, rühmitamine ja kasutamine;
- tajutavaid tegevusi ja seisundeid väljendavate sõnade aktiivne kasutamine kõnes;
- tegusõna oleviku ja lihtmineviku vormide tähenduslik eristamine ja kasutamine, lihtmineviku vormide moodustamine analoogia alusel, vormide muutmine lauses;
- tegusõna laiendamine sihitisosalausega; tegusõna ja osalause sobitamine; osalause lõpetamine; tegusõna valimine osalause juurde.

- koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega, kasutades neid erinevates funktsioonides;
- on omandanud praktiliselt omadus- ja tegusõnade enamkasutatavad muutevormid;
- rakendab omandatud sõnavorme laiendatud lihtlauses suuliselt ja kirjalikult;
- kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti.

Arvsõna • põhi- ja järgarvude mõistmine ja praktiline kasutamine kõnes; • põhi- ja järgarvsõnade erisuse teadvustamine ja kasutamine. • küsisõnade mitu? ja mitmes? sisuline mõistmine, küsimustele vastamine. Liitsõna • liitsõna ja sõnaühendi praktiline eristamine; • põhisõna sobitamine mitme laiendiga ja vastupidi.	
Lugemine ja kõnearendus	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • võõra pala lugemine kõnetaktide ja lühemate sõnade kaupa, orientiiridega teksti lugemine; • õpitud jõukohase pala lugemine ladusalt ja ilmekalt; • kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine. Orienteerumine tekstis • sõna(de) või lause(te) leidmine piiritletud tekstiosast; • lõikude sobitamine illustatsioonidega; • teksti jaotamine lõikudeks ja lõikude pealkirjastamine koostegevuses õpetajaga; • pildiseeria ja/või kavapunktide järjestamine, puuduva info tuletamine;	Õpilane: • loeb õpitud jõukohast pala ladusalt ja ilmekalt; • leiab küsimuste ja korralduste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid; • vastab sisutaastavatele küsimustele; • järjestab sisu järgi pildid seeriaks; • jutustab loetud ja analüüsitud pala tekstilähedaselt abivahenditele toetudes.

- küsimuste esitamine üksteisele teksti kohta;
- intellektuaalse (õige/vale) ja emotsionaalse (meeldib/ei meeldi) hinnangu andmine kirjeldatud tegevustele;
- juhtlause leidmine, peamõtte sõnastamine koostegevuses õpetajaga.

Tekstilähedane jutustamine

- loetud pala tekstilähedane jutustamine;
- osalemine eri vormi dialoogides: küsimus-vastus, teade-küsimus;
- kutse koostegevusele, nõustumine-loobumine;
- jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal piltide, lünkause, sõnaühendite abil;
- analoogiajutukeste koostamine koostegevuses õpetajaga.

3 II kooliaste eesti keel

3.1 Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1. küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abistavaid materjale;
3. loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt; loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
4. täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
5. annab abistavate materjalide toel edasi kuulnud või loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
6. hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
7. mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausest väljendatud suhteid ja seoseid;
8. moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
9. analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
10. kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
11. kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abimaterjale, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
12. teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

3.1.1 Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

1. osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;
2. loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
3. leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
4. vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seoseid, annab hinnanguid tegevustele);
5. tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
6. annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);

7. mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
8. analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
9. kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
10. teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

3.1.2 Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

1. väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogireplike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
3. sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
4. loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;
5. osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
6. annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
7. mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
8. tunneb ära õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
9. analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
10. rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
11. teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

3.1.3 Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

1. küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
2. osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
3. loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
4. täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid;

5. annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
6. hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele;
7. mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausest väljendatud suhteid ja seoseid;
8. moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
9. analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
10. kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegasõna muutevorme õpetaja abiga);
11. kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, rakendab õpitud enesekontrollivõtteid;
12. teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust.

4. klass eesti keel

Häälikuõpetus	
Õppesisu	Õpitulemused
• häälikurühmad; • veahtlikud häälikud sõnas; • täishäälik ja suluta kaashäälik veahtlike häälikutena; • kaksiktäishäälik või suluta kaashäälikute ühend veahtlike häälikutena; • täishäälik ja sulghäälik veahtlike häälikutena.	Õpilane • muudab ja määrab veahtlike häälikute pikkust lihthäälikutest koosnevates ja kaksiktäishäälikut või suluta häälikuühendit sisaldavates sõnades; • kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu graafilistele abivahenditele toetudes.
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Ärakiri • kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa; • kaasõpilase kirjutatud teksti lugemine, järelkontroll. Õigekiri • õpitud veahtlike häälikute õigekiri sõnades; • ainsuse ja mitmuse tüve õigekiri; • käändelõppude ja mitmuse tunnuse õigekiri; • k, p, t s-i ja h kõrval; • sõnade poolitamine: harjutamine skeemide abil; • sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi; • kirjutatu õigsuse kontrollimine: kirjapildile vastav lugemine, skeemi(de) valik, vigade parandamine. Kirjatehnika • tähemoonutuste äratundmine ja leidmine nii enese kui teiste töödes, nende parandamine;	Õpilane • kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; • sooritab 4-5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust; • tunneb õigekirja kontrollimise võtteid ja kasutab suunamisel kirjutatu kontrollimiseks "tiivikut" või veahtlike häälikute skeeme (kirjutamise skeeme).

• õigete täheseoste kirjutamine; • kirjutamise kiiruse tõstmine; • kirjalike tööde vormistamine.	
Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lihtlause • kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine baaslausetest (ühendamine, sisestamine), eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid); • lause laiendamine ja lühendamine; • kahe või enama lihtlause moodustamine pikemast lausest; • alus ja öeldis lauses. Liitlause • liitlause, lauseosad, lauseosade ühendamine, sidesõnad; • otsekõne, saatelause ja otsekõne leidmine tekstist; • otsekõne muutmine kaudseks; • teiste kõnest jutustamine: asesõnade asendamine, tegusõna vormi muutmine, tegijale või kõnelejale osutamiseks nimede ja nimetuste kasutamine. Nimisõna käändevormid • nimisõna algvorm ja tüvi; • nimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses; • mitmuse tüvi; • ainsuse osastava käände vormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses; • ainsuse osastava ja mitmuse nimetava käände vormide mõistmine ja kasutamine. Omadust väljendav sõna • omadussõna ja nimisõna sobitamine sõnaühendiks;	Õpilane • mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; • laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil; • tunneb lauses ära aluse ja öeldise, muudab pika lause baaslauseks; • analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes.

• tegusõnade ja moodustatud sõnaühendite sobitamine; • lihtlausete laiendamine moodustatud sõnaühenditega. Tegevust ja seisundit väljendav sõna • tegusõna oleviku ja lihtmineviku pöördvormid; • tegusõna jaatav ja eitav kõne; • kse-olevik; • abimäärsõnade mõistmine ja kasutamine koos tegusõnaga; • tegusõna laiendamine õpitud käändevormidega. Arvsõna • arvsõna küsimused; • arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses.	
Lugemine ja kõnearendus	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • võõra pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa; • õpitud jõukohase pala lugemine lihtsamate süntagmade kaupa, ladusalt ja ilmekalt, rõhutades loogilist öeldist, kasutades lauselõpu intonatsiooni, arvestades kirjavahemärke; • kaaslase lugemise jälgimine, lugemisvigade märkamine, parandamine. Orienteerumine tekstis • lõikude, sh looduskirjelduste, lausete, tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnatähenduste täpsustamine kaastekstist lähtuvalt; • teksti jaotamine lõikudeks, nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel; • puuduva info ja põhjus/tagajärg seoste tuletamine ühisvestluses; • küsimuste esitamine teksti kohta (kes?, mis?, millal?);	Õpilane • loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke, loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval; • leiab küsimuste ja korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõtet väljendavaid lauseid; • vastab teksti kohta esitatud küsimustele, nimetab põhjuslikke seoseid, annab ühisvestluses hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel; • tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele; • annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.

• konkreetse ülesande täitmine vaikse lugemise teel;• käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega;• juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte ühine sõnastamine. Tekstilähedane jutustamine • loetud pala tekstilähedane jutustamine;• osalemine teksti põhjal korraldatud eri vormi dialoogides;• jutustamine piltide ja mälukujutluste põhjal, abiks pildid, lünklaused, sõnaühendid, skeemkava.	

5. klass eesti keel

Häälikuõpetus	
Õppesisu	Õpitulemused
Häälik- ja foneemanalüüs • häälikurühmad, lihthäälikud ja häälikute ühendid, 4-5-silbiliste muutevormis sõnade häälimine, häälimise tempo teadlik muutmine, sõnade häälimine kirjutamise tempos; • veahtlikud häälikud lihtsõnas ja liitsõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine ja määramine, analüüsi kiiruse tõstmine „tiivikul“ ja ilma; • kaashäälikuühend sõnas: äratundmine kirjalikus ja suulisel tekstis; • suluta kaashäälikute ühendid, sulghäälik kaashäälikuühendis; • sõnade rühmitamine veahtlike häälikute rühma ja pikkuse alusel.	Õpilane • leiab veahtlikud häälikud 4-5-silbilistes muutevormis sõnades ja liitsõnades; • tunneb ära kaashäälikuühendid nii kirjalikult kui ka suuliselt esitatud sõnades.
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Ärakiri • ära kirja tegemine sõnarühmade või pikemate sõnade kaupa; • kirjutatava sõna/sõnaühendi/lause eelnev lugemine ja analüüsimine; • kirjutatu järelkontroll; • ära kirja sooritamise ja selle õigsuse kontrollimine arvuti abil. Õigekiri • veahtlike häälikute märkimine kirjas; • häälikuühendite ja liitsõnade õigekirja harjutamine abivahendite toel;	Õpilane • teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust; • kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevat sõnu; • kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi; • kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel.

• enesekontrollivõtted, vajadusel skeemidele ja /või algoritmile toetudes: oma töö protsessi kontrollimine (kaasnev kontroll), töö tulemuse kontrollimine (järelkontroll/resultaadikontroll); • vigade leidmine ja parandamine; • poolitamine; • kirjavahemärkide kasutamine koond- ja liitlauses skeemide abil.	
Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lihtlause • lihtlause koostis, alus ja öeldis, alus- ja öeldisrühm; • lihtlause laiendamine õpitud käändevormidega kuni 6-sõnaliseks; • sõnade järjekord ja seos lauses; • lausete ühendamine, pika lause muutmine mitmeks lühikeseks lauseks, küsilause moodustamine lihtlausest; • ühe ja sama lause kasutamine tekstiväliselt ja tekstis. Koondlause • koondlause mõistmine ja koostamine: korduvad alused ja öeldised, sidesõnade valik (ja, ning, või): • koondlause kasutamine; • tekstiväliline lause ja lause tekstis. Liitlause • liitlause äratundmine; • liitlause (rindlause) konstrueerimine lihtlausest, sidesõnad (ja, ning, aga, kuid, või), Sidesõnade grammatiline tähendus; • põimlause koostamine: sihitlause, ajalause, täiendlause, osalause sobitamine, lause lõpetamine; • põhjuse ja tagajärje väljendamine liitlausega, põhjus- ja tagajärgsuhete mõistmine, lause lõpetamine.	Lause Õpilane • mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlausest; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides; • tunneb ära õpitud koond- ja liitlauseste liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada; • mõistab ja selgitab õpitud koond- ja liitlause tähendust; • sobitab liitlausest osalused tervikuks, ühendab lihtlausest liitlausesteks. Sõnade algvormid ja muutevormid Õpilane • analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel; • mõistab käändsõna muutevormide grammatilist tähendust; • tuletab sõnu õpitud liidetega; • tunneb tegusõna õpitud kategooriaid: mõistab tähendust, nimetab kategooria, selgitab sõnavormi koostist.

Nimisõna

- nimisõna tunnused;
- nimisõna tuletamine tegusõnadest: liited -ja, -mine;
- nimisõna algvorm ja muutevormid;
- algvormi moodustamine muutevormidest, ühe ja sama sõna muutevormide leidmine tekstis;
- muutevormis nimisõna põhi- ja lisatähendus, sõnavormi koostis: tüvi, tunnus, lõpp;
- ainsuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, ainsuse vormide moodustamine;
- mitmuse tüve moodustamine ja leidmine sõnavormis, mitmuse tunnuse õigekiri,
- nimisõna käändevormid, sõna käändevormide mõistmine ja kasutamine sõnaühendis ja lauses;
- sõnavormi struktuur, vormi koostisse kuuluvad sõnaosad, sõnavormide moodustamine;
- käändevormi grammatilised tähendused, ainsuse ja mitmuse käändevormid.

Omadussõna

- kellegi või millegi iseloomustamine omadussõnadega, objekti erinevad tunnused, objektide sarnased tunnused;
- omadussõna tunnused, omadussõna leidmine ja kasutamine tekstis;
- nimi- ja omadussõnade sobitamine, sõnaühendite koostamine, esemete kirjeldamine;
- omadussõna tähenduse sõltuvus põhisõnast, praktiline tuletamine (liited -lik, -line, -ne), tuletatud omadussõna muutmine koos nimisõnaga;
- võrdlusastmed: tähendus (omaduse/tunnuse astme väljendamine), moodustamine analoogia alused, võrdlusastmete rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Tegusõna

- tegusõna tunnused, alus ja öeldis, tegusõna laiendid;
- tegusõna pöördevormid, kindla kõneviisi oleviku pöörded, isikulised asesõnad;
- pöördevormide grammatiline tähendus: kõneleja, kuulaja(d), tegija(d), küsimused ja pöördelõpud;
- tegusõna koostis: tüvi, pöördelõpp, pöördevormide moodustamine isikuliste asesõnade ja küsimuste abil, pöördevormide kasutamine lauses, õigekiri;
- ma- ja da-tegevusnimi, tegevusnimede kasutamine ühendis koos teiste tegusõnadega, põhisõnaks olevate tegusõnade mõistmine ja kasutamine sõltuvalt situatsioonist või kaastekstist, tunnuste õigekiri analoogia alusel.
- jaatav ja eitav kõne, kõne vormide tähenduse mõistmine, eitavate vormide moodustamine, kasutamine lauses;
- kindel kõneviis, tegevuse/seisundi aja väljendamine, olevik ja lihtminevik;
- lihtmineviku vormide moodustamine skeemide abil, kasutamine lauses;
- tingiv kõneviis, tegevuseks vajalikud tingimused, sõnavormi tähenduse mõistmine kaastekstis;
- kindla ja tingiva kõneviisi vormide kasutamine tekstis.

Arvsõna

- arvsõna tunnused;
- põhi- ja järgarvsõnad;
- arvsõnad ja numbrid: mõistmine, lugemine ja kirjutamine kaastekstis;
- põhi- ja järgarvsõnade praktiline muutmine kaastekstile toetudes, rakendamine lausetes.

Liitsõna

- liitsõnade tähendus: liitsõna põhi- ja täiendosa tähendus;

• liitsõna alaliigi nimetusena; • liitsõnade praktiline moodustamine, moodustatud sõnade rakendamine sõnaühendis ja lauses; • liitsõna ja sõnaühend: kasutamine kaastekstis, valimine tähenduse järgi; • veaohalikud häälikud liitsõnas. Praktilised tööd: • sõnaliigi nimetuste teadmine, sõnade praktiline rühmitamine::; • aluse ja öeldise ning nende laiendite leidmine; • liitsõna ja sõnaühendi eristamine, sõnade liitmine; • sõnavormi ja tuletise moodustamine skeemide abil.	
Lugemine ja kõnearendus	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • õpetaja/õpilase esmase lugemise jälgimine raamatust; • lugemine häälega sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa; • varem häälega loetud teksti vaikne (endamisi) korduv lugemine ette antud ülesandega. Orienteerumine tekstis • küsimustele vastamine teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegelastele, tegevustele); • tekstis sõnastamata teabe tuletamine õpetaja juhendamisel, toetudes oma kogemustele ja teadmistele; • tegevusaktide hindamine ühisvestluses ja nende põhjendamine; • tundmatute sõnade leidmine lõigust, sõnatähenduse täpsustamine sõltuvalt kaastekstist;	Õpilane • loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; • täidab valiklugemise ülesandeid; • osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; • osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa; • annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust; sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valides ja kasutades abivahendeid.

- sõnade ja väljendite asendamine valikuks antud sõnadega, õpilase väljendite võrdlemine originaaltekstiga, võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ja selgitamine ühiselt;
- sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukoha viite järgi, olulise teabe leidmine lõigust, lause mõtet väljendavate sõnade, samaviiteliste sõnade ja lauseid siduvate sõnade leidmine tekstist;
- küsimustele ja korraldustele vastamine lause(te), sõnaühendi(te) või sõna(de)ga tekstis.

Tekstilähedane jutustamine

- teksti taastamine, tekstilähedane valikjutustus (abiks sõnaühendid, tugisõnad, põhilist teavet sisaldavad lühilauseid, tugilauseid),
- „Sõnaliste piltide“ maalimine;
- jutustamine illustatsioonide järgi, rõhutades detaile ja kirjeldades miimikat;
- õpilase jutustuse võrdlemine autoritekstiga;
- oluliste lausete leidmine tekstist ja nende seostamine õpetaja juhendamisel.

6. klass eesti keel

Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lihtlause • sõnaühend ja selle koostis: põhisõna ja laiend (täpsustav sõna); • sõnade semantiline ja grammatiline seos sõnaühendis; • kolmeosaline sõnaühend; • lihtlause ja sõnaühendi eristamine, mõistmine ja kasutamine; • alus ja öeldis kui põhisõnad lihtlause; • jutustava lause muutmine küsilauseks; • lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamise; • lausete muutmine kontekstisidusaks. Koondlause • korduvad alused või öeldised; • aluse korduvad laiendid (täiendid); öeldise korduvad laiendid (sihitised, määrused); • sõnade seosed koondlause, sidesõnade (ja, ning, või, ega, ehk) mõistmine ja kasutamine, lause tähenduse sõltumine sidesõnast; • koma koondlause; • koondlausete koostamine baaslausetest (eelneva arutelu põhjal) ja vastupidi. Liitlause • liitlause osalausete ja sõnaühendi eristamine, väljendatud suhete mõistmine; • liitlause koostis, osalused, sidendid; • lauseosade äratundmine, sobitamine, lausete lõpetamine (sidesõna antud), lausete koostamine skeemide abil;	Lause Õpilane • mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; • mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausete väljendatud suhteid ja seoseid. Sõnavara Õpilane • moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust; • analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust, kasutab suunamisel õigeid termineid (tüvi, tunnus, liide, lõpp), moodustab sõnavorme; • esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi; • kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga).

- osalausete äratundmine, väljendatud suhete mõistmine, koostamine skeemide abil;
- nimisõna laiendamine täiend kõrvallausega (nimisõna pealause lõpus);
- sidendid kes?, mis? ja nende käändevormid;
- tekstisidusate lausete moodustamine: sõnajärje muutmine, siduvate ja samaviiteliste sõnade kasutamine.

Sõnaliigid

- Sõnaliikide tunnused: üldistatud tähendus, sõnaliigi nimetused, morfoloogiaküsimused.

Nimisõna

- nimi ja nimetus;
- suur algustäht raamatute, ajalehtede, ajakirjade pealkirjades ja kohanimedes;
- nimisõna algvorm, küsimused;
- nimisõna käändevormid;
- sõnade käändevormi koostis ainsuses (tüvi, lõpp) ja mitmuses (tüvi, tunnus, muutelõpp);
- ainsuse tüve moodustamine, sõnavormi põhi- ja lisatähendus;
- mitmuse tüve moodustamine, mitmuse tunnuse valimine;
- nimisõna tuletamine (-ja, -mine, -ik, -nik), tuletiste äratundmine, eristamine muutevormist;
- moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ja lauses.

Omadussõna

- omadussõna sõnaühendis ja lauses, omadussõna algvorm, küsimused;
- omadussõnade mõistmine ülekantud tähenduses;
- omadussõnade moodustamine: liitmine, tuletamine (-nik; -lik, -ne, -line);

- moodustatud sõnade tähendus, tuletiste rakendamine sõnaühendis ning lauses;
- nud-, tud-, mata-, v-, tav-vormid täiendina.
- tuletatud omadussõnade kasutamine kaastekstis (kirjeldus);
- omadussõnade vormi muutmine koos nimisõnadega;
- võrdlusastmed, nende sõnastamine sõltuvalt kaastekstist.

Arvsõna

- põhi- ja järgarvud ning neile vastavad arvsõnad (10 000 piires);
- arvsõnade ja numbrite vastavuse mõistmine, numbrite ja arvsõnade lugemine ja kirjutamine, numbrite asendamine arvsõnaga ja vastupidi;
- Rooma numbrid (I-XX) ja vastavad järgarvsõnad;
- arvsõnade ja nende muutevormide mõistmine ja kasutamine suulises ning kirjalikus tekstis.

Tegusõna

- tegusõna roll lauses;
- tegusõna ja selle laiendid lauses;
- tegusõna arv ja pöörded;
- isikuliste asesõnade ja tegusõnavormide seos, jaatav ja eitav kõne;
- oleviku- ja lihtmineviku, täis- ja ennemineviku vormide tähendus: kõne aeg, tegevuse aeg, tegevuste aegade võrdlemine, seletamine graafilise ajateljje abil;
- umbisikuline tegumood: vormide tähendus, moodustamine analoogia põhjal;
- kõneviisid: vormide tähenduse mõistmine lauses, vormide moodustamine (valdavalt skeemide, vajadusel analoogia abil) ja kasutamine lauses;
- tegusõnavormide moodustamine skeemide abil, tegusõnavormide leidmine ja kasutamine lauses;
- ühendtegu sõna: koostis, tähendus, komponentide leidmine lauses, ühendtegu sõna kasutamine sõnaühendis ja lauses;

• tingimuslausete mõistmine ja koostamine. Liitsõna • liitsõna tähendus, koostis, liitsõna kohta küsimuse esitamine; • liitnimisõnade moodustamine; • liitnimisõnade rühmitamine põhisõna ja täiendsõna tähenduse järgi; • liitnimisõna kasutamine sõnaühendis ja lauses; • liitsõna ja sõnaühendi tähenduse eristamine: nud-, tud-, mata-, v-, tav- vormid täiendina; • tuletusliited liitsõnades, liitsõna tähenduse mõistmine; • veahtlikud häälikud liitsõnas. Võõrsõna • võõrsõna tunnused ja nende tähendus; • võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.	
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Foneemanalüüs • tähestik; • häälikute kolm pikkust; • veahtlikud häälikud sõnas: leidmine sõnas, pikkuse muutmine; • veahtlike häälikute õigekiri ja enesekontroll; • kaksiktäishäälik ja kaashäälikuühend: leidmine sõnades; • kaksiktäishääliku ja kaashäälikuühendi õigekiri, enesekontroll. Ärakiri • kirjutamine sõnarühmade, lühikeste lausete ja osalausete kaupa. Õigekiri • veahtlike häälikute õige märkimine peamiselt iseseisvalt, kaasneva ja eelneva enesekontrolli harjutamine, sh teistes õppeainetes ise kirjutatud tekstide parandamine;	Õpilane • märgib kirjas õigesti veahtlike häälikute pikkused, leiab ja kasutab selleks valdavalt iseseisvalt sobiva abivahendi; • teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust; • kirjutab sõnu õigesti, rakendab õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; • kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid ja rakendab õpitud enesekontrollivõtteid.

• vigade võimaliku põhjuse leidmine; • võõrhäälikud ja -tähed, sõnade õige hääldamine; • võõrsõnade tunnused ja õigekiri: g, b, d sõna algul; võõrtähed; pikk ja ülipikk täishäälik järgsilbis; • õpitud lõppude, tunnuste, liidete õigekiri; • kirjavahemärkide kasutamine lauses.	
Lugemine	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • sisult ja keeleliselt jõukohase teksti sõnahaaval ja/või ladus (süntagmaade kaupa) häälega lugemine; • lihtsama lõigu lugemine endamisi (kuni 1/3 tekstist). Tundmatute sõnade leidmine korduval lugemisel (õpetaja juhendamisel); • võrdluste ja metafooride tähenduse selgitamine õpetaja juhendamisel; • autoriteksti keeleline analüüs: tegelasi ja tegevusi kirjeldavad sõnad, arhaismid, tegelaste sõnavara, ülekantud tähendusega väljendid ja tuletised; • sünonüümide ja samaviiteliste sõnade kasutamine küsimustele vastates; • 5–6 sõna või väljendi kasutamine oma kõnes teksti analüüsides ja taastades. Orienteerumine tekstis • sisuliste ja keeleliste ülesannete täitmine endamisi lugedes; • seletuste põhjendamine valiklugemise teel. • emotsioonisõnavara tähenduse täpsustamine, tähelepanu suunamine tekstis kirjeldatud situatsioonile;	Õpilane • loeb õpitud teksti kõne tempos õigesti ja ladusalt ning jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmaade kaupa; • täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid; • annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); • valib ja kasutab jutustamiseks sobivaid abivahendeid; • kirjeldab jutustamisel situatsioone ja objekte plaani alusel ning hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinõuetele.

- sõnade, lausete ja lõikude leidmine mõistmisstrateegiast lähtuva või asukohale viitava korralduse järgi, lõigu sisu kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate lausete leidmine lõigust;
- teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga);
- lause sisu ja mõtte väljendamine oma sõnadega, sõnastuse täiendamine ja parandamine vabade laiendite lisamise ning sünonüümide kasutamisega (õpetaja juhendamisel);
- teksti jaotamine lõikudeks, lõikude pealkirjastamine;
- kujutluspiltide täpsustamine teksti põhjal: käitumisaktide ja keeruliste stseenide suunatud analüüsimine, objektide ja tegelaste tunnuste ning omaduste teadvustamine;
- küsimuste esitamine kaaslastele tekstis kirjeldatud sündmuste ja tegevuste põhjuse, tagajärje ning eesmärgi kohta (õpetaja suunamisel);
- tegelaste käitumise võrdlemine, nende omavaheliste suhete analüüs, tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust);
- hinnangu andmine tegelaste käitumisele, hinnangu põhjendamine motiivi/eesmärgi ja tulemuse vahekorra lähtuvalt;
- eetilise ja emotsionaalse hinnangu võimaliku erisuse teadvustamine (käitus õigesti/valesti, meeldib/ei meeldi);
- soovitude esitamine kaaslastele käitumiseks analoogses olukorras;
- lõigu ja teksti sisukokkuvõtte ja allteksti sõnastamine, seostamine teksti sisuga, individuaalse sõnastuse täpsustamine ühisvestluses;
- peamõtte seostamine õpilaste kogemustega ja/või käitumisega.

Eneseväljendus (jutustamine)

- tekstilähedane valikjutustamine, olustikusituatsioonide kirjeldamine;
- abistavad võtted ja vahendid: õpetaja repliigid, kava, tugisõnad (sõnaühendid), avatud lugemik käsitletava tekstiga, mõttelünkadega teesid („mäluksava”);

• õpetaja ja õpilase vahelduv tekstilähedane jutustamine;• kokkuvõtlik jutustamine: oluliste lausete valimine, üldistava sisuga lausete moodustamine, kavapunktide täiendamine, lõigu ühine lühendamine, jutustuse plaani esitamine;• kaaslaste jutustamise jälgimine ja täiendamine;• tegelaskuju iseloomustamine plaani järgi;• kirjaliku teksti koostamine: tekstilähedase lühikese kirjaliku ümberjutustuse ühine koostamine kava ja tugisõnade abil, tekstilõikude laiendamine lausetega.	

4 III kooliaste eesti keel

4.1 Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
2. valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
3. nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
4. kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
5. koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
6. edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
7. tunneb eri lausetüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
8. järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

4.1.1 Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

1. mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
2. annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
3. iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
4. selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
5. loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
6. hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
7. rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
8. taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
9. koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
10. mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
11. mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
12. tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
13. kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördeforme, analüüsib sõnavormide koostist;

14. tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

4.1.2 Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

1. hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelaskorraldusi ning nende käitumist;
2. märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
3. analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
4. kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
5. tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
6. loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiatega ulatuses;
7. esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatega lähtuvalt;
8. märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
9. taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
10. kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
11. koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
12. koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
13. tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
14. tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
15. kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
16. kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

7. klass eesti keel

Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lihtlause • alus- ja öeldisrühm; • lausemallide aktiveerimine, teiste ainete sõnavara kasutamine lausetes, lausete muutmine ja laiendamine, eri ainetes kasutatavate uute lausemallide õppimine; • mitme küsilause moodustamine ühe väitlause alusel, suletud (kas? ega?) ja avatud (kes? kus? jne) küsimuste rühmad; • lihtlause kaastekstis. Koondlause • korduvad lauseliikmed: alused, öeldised, sihitised, määrused, täiendid, öeldistäited; • korduvate lauseliikmete laiendid; • sidesõnad ja, ning, ega, ehk, või, kui ka, koondlause tähenduse sõltuvus sidesõnast; • koma kasutamine; • koondlause kasutamine tekstis, koondlause moodustamine teksti põhjal. Liitlause • liitlausete leidmine tekstist, nende mõistmine; • liitlausete moodustamine lihtlausetest ja/või skeemide järgi; • ajasuhteid väljendavad liitlauseid; • põhjuslikke suhteid väljendavad liitlauseid; • tegevuse eesmärki väljendavad liitlauseid; • vastandamist-eraldamist väljendavad liitlauseid; • objektsuhteid väljendavad liitlauseid; • atributiivsust väljendavad liitlauseid.	Õpilane • mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; • mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid; • orienteerub mõistetavate sündmuste ajalistes ja põhjuslikes seostes. • tuletab sõnu õpitud liidetega; • moodustab liitsõnu; • teab muutevormi grammatilist tähendust; • kasutab sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist.

Sõnaliigid

- sõnaliikide üldine (kategoriaalne) ja grammatiline tähendus;
- käände- ja pöördvormid;
- sama suhet väljendavad käändevormid.

Nimisõna

- nimi ja nimetus;
- nimisõna algvorm ja muutevormid;
- sama suhet väljendavad käändevormid;
- nimisõnade moodustamine liidete abil: -ja, -mine, -la, -nik, -kond, -stik;
- tuletatud nimisõnade tähendus, sama tuletusliitega sõnade rühmatähendus, sõnatähendus;
- muutevormid, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Liitnimisõna

- eristamine sõnaühendist, liitnimisõna sõnaühendis.

Omadussõna

- omadussõna semantilised ja formaalsed tunnused;
- omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, omadussõna tähenduse mõistmine kontekstis, sõnaühendi kasutamine tekstis;
- kesksõnade moodustamine analoogia alusel, kesksõnade kasutamine täiendina;
- omadussõnade moodustamine tuletusliidete abil: liited -ne, -lik, -line, -jas, -kas;
- tuletatud sõnade tähendus (sõnarühm, sõna), muutevormid, kasutamine sõnaühendis ja lauses;
- kirjelduste koostamine.

Arvsõna

- põhi- ja järgarvsõnad;
- Rooma numbrid (I-XXV);
- arvsõna muutevormide kasutamine kontekstis;
- arvsõnade õigekiri.

Tegusõna • lähedase tähendusega tegusõnade rühmad, nende kasutamine sama tegevussituatsiooni sõnastamisel; • tegusõna muutevormid: ma- ja da-tegevusnimi: olevik, liht-, täis- ja enneminevik; • tingiva ja kaudse kõneviisi vormide suunatud moodustamine (küsimused, analoogia) ja kasutamine lauses; • käskiva kõneviisi vormide moodustamine ja kasutamine dialoogis; • umbisikuline tegumood; • ühendtegasõna: tähenduse konkreetsus, sõnaühendite moodustamine, abimäärsõnad ühendtegasõna koostises, nende asukoht lauses, ühendtegasõna kasutamine tingimuslauses. Võõrsõna • võõrsõna tunnused ja nende tähendus; • võõrsõnade rühmitamine tunnuste alusel.	
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Foneemanalüüs ja õigekiri • veaohlike häälikute määramine ja õigekiri; • erandlik g, b, d s-i kõrval; • liitsõnade õigekiri; • i ja j õigekiri; • õpitud tuletusliidete õigekiri; • enesekontroll.	Õpilane: • tunneb ja kasutab tähekasutusreegleid; • kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel; • kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäeva elu kohta.

Lugemine	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • uue sisult ja keeleliselt jõukohase teksti häälega lugemine kõne tempos ja endamisi ülesandega lugemine lõikude kaupa; • õpitud teksti ladus ja ilmekas lugemine kõne tempos. Orienteerumine tekstis Sõnavara • tundmatute sõnade leidmine lugemisel ja sõnatähenduse ühine selgitamine, sõnastiku kasutamine; • võrdluste ja metafooride mõistmine ja kasutamine õpetaja juhendamisel; • 5–6 sõna või väljendi aktiveerimine teksti analüüsidest ja taastades. Teksti analüüs • eri mõistmisstrateegiate kasutamine õpetaja suunamisel; • mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel, uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamine õpetaja suunamisel; • seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel, sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine, samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine; • põhjuslike seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine, põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast; • ühiskondlike, isiklike ja looduslike põhjus-tagajärg seoste eristamine; • oletuste ja järelduste sõnastamine.	Õpilane • loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos mõningase ilmekusega; • täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid, loeb õpetaja juhendamisel temaatilisi lõike; • jutustab abivahendite toel edasi loetud ja analüüsitud teksti sisu; • valib või koostab õpetaja suunamisel jutustamiseks sobiva abivahendi (tugisõnad, graafiline kava); • kirjeldab ja võrdleb tegelasi plaani alusel, hindab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise vastavust moraalinoüetele; • iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, oskab neid rühmitada teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel.

Dialogi analüüs

- suhtlusaktide üldiste ja ütluse/repliigi konkreetsete motiivide ning strateegiade eristamine õpetaja suunamisel (miks? – milleks? – kuidas?), temaatiline lugemine;
- strateegia muutmise märkamine õpetaja juhendamisel (valiklugemine);
- teabe tuletamine.

Valik- ja temaatiline lugemine

- sõnade ja lausete leidmine lõigus, mingit teemat kajastavate lõikude leidmine ühe teksti ulatuses (mitme lause või lõigu leidmine ühe ülesande põhjal);
- teabe märgistamine tekstis (sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete allajoonimine või markeriga tähistamine);
- lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist;
- küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.

Tegelaste käitumise analüüs

- tegelaste rühmitamine (iseloомуjooned, ajalooline taust);
- tegelaste käitumise, mõtete ja elamuste võrdlemine;
- hinnangu andmine tegelaste käitumisele (motiivid, käitumisakt ja selle sõltumine tingimustest, tulemus);
- hinnangu põhjendamine käitumismotiividest ja tulemustest lähtuvalt (mida sooviti, mis oli tulemus).

Teksti peamõtte sõnastamine

- peamõttele (sisu kokkuvõte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist;
- lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates;
- peamõtte seostamine õpilase kogemustega.

Eneseväljendus (jutustamine)**Teksti kavastamine**

- märkmete tegemine: tegelasi iseloomustavad sõnad, tugisõna ja -sõnaühendid kava juures;
- lihtkava ja jooniskava ühine koostamine, kavade kasutamine.

Teksti taastamine

- tekstilähedane valik- ja temaatiline jutustamine; abivahendite individuaalne valimine ja kasutamine;
- kokkuvõtliku jutustamise harjutamine, sh tekstilähedase jutustuse plaani eelnev esitamine.

Tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi

- jutustamise õppimine tegelase rollis (lähtutakse tegelase eesmärkidest, mõtetest ja tunnetest);
- looduskirjelduste koostamine plaani järgi: tekstilähedane kirjeldamine, oma sõnadega kirjeldamine;
- teksti laiendamine: puuduva teabe tuletamine (järeldamine, oletamine).

Kirjaliku teksti koostamine

- tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine ühiselt loodud kava ja esitatud keelevahendite abil (tugisõnad, -sõnaühendid),
- kirjandi kirjutamine pildi ja tugisõnade toel, pildi ja kava põhjal;
- järeltöö: parandamine ja/või täiendamine;
- looduskirjelduse koostamine plaani järgi.

8. klass eesti keel

Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lause • lihtlause, koondlause, liitlause, lause tekstis;• lausete moodustamine, muutmine, laiendamine, ühendamine;• liht-, koond- ja liitlause eristamine, terminite kasutamine. Lihtlause • äratundmine, peamised tunnused;• alus, öeldis ja nende laiendid lauses;• väit-, küsi- ja käsk-, soov- ja hüüdlause, nende vastastikune transformeerimine, sõnade järjekord lauses;• kaastekstisidused laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest, lausete muutmine kaastekstisidusaks;• aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis;• korduvad lauseliikmed ja osalaused,• suuline ja kirjalik dialoog, dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud lause või lauserühmaga ja vastupidi;• küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta;• otsekõne muutmine kaudseks. Koondlause • korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid);• koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend);• koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka;• koondlausete moodustamine;• kirjavahemärgid koondlauses.	Õpilane • mõistab ja kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis.• tunneb ära, mõistab ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;• tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi.

Liitlause

- liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs; rindlause, põimlause, osalause, alus ja öeldis osalausestes;
- sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega: sobitamine, suunavad küsimused osalause kohta;
- osalausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine, küsimuste (küsilause, süntaksiküsimus) esitamine osalauseste kohta.

Sõnaliigid

- nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna: morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine;
- sõnaliikide eristamine;
- samatüveliste sõnade tuletamine (*kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti*), tähenduslik eristamine;
- tuletatud sõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Nimisõna

- nimede ja nimetuste õigekiri, suur ja väike algustäht;
- tuletised ja liitsõnad;
- nimisõna morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend);
- nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast, morfoloogia- ja süntaksiküsimus;
- aluse seos öeldisega;
- nimisõna käänamine (käänete nimetused ja küsimused);
- nimisõnade tuletamine.

Omadussõna

- mitu omadussõna põhisõna laienditena;
- omadussõna käänamine koos nimisõnaga;
- võrdlusastmed;
- liitomadussõnade õigekiri;

- omadussõna tuletamine: tuletusliited: -ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas, eba-, mitte-.

Arvsõna

- põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine;
- Rooma numbrid I-XXX;
- arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses;
- arvsõnade õigekiri.

Määrsõna

- määrsõna tunnused, tähendusrühmad;
- määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses;
- määrsõnade tuletamine: tuletusliited: -sti, -lt, -ti/di;
- samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Tegusõna

- tegusõna lauses, tegusõna laiendid;
- samatüvelised tegusõnad (kiirustama, kiirendama);
- tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist;
- tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis;
- ülevaade kesksõnadest ja nende grammatilisest tähendusest;

Liitsõna

- liitsõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine;
- tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine;
- liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina;
- liitsõnade õigekiri.

Võõrsõna

- õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Foneemanalüüs ja õigekiri • veahtlikud häälikud sõnas, veahtlike häälikute õigekiri; • võõrhäälikud ja tähed, võõrsõnad: hääldus, õigekiri; • võõrsõnade, võõrapäraste ja keeruliste kohanimedede õigekiri, õigekirja kontrollimine interneti abil; • k, p, t ja g, b, d heliliste häälikute kõrval; • järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekiri; • kaashäälikuühend: liitsõnade liitumiskohal, liidetega sõnades sõna tüve ja liidete piiril; • liited -ki ja -gi, liidetega sõnade tähendus ja õigekiri; • oma õigekirjaoskuse ja selle kontrollimise võimaluste teadvustamine.	Õpilane • kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes õpetaja suunamisel; • oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.
Lugemine	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • tutvumine mõne õpetaja poolt soovitatud Eesti kirjaniku ja tema teosega; • sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos; • sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist); • eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine; • tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel. Orienteerumine tekstis • tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduse selgitamine;	Õpilane • loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks; • loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga; • täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses; • oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata; • koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta; • taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult,

• tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel; • võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel; • inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine. Teksti analüüs • teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi mõistmine; • küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine); • õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt; • vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine või mittenõustumine, täiendava teabe taotlemine jne); • arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle; • küsimuste esitamine kaaslastele, kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine. Teabe märgistamine tekstis • tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine; • käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine; • kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga; • objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Teksti peamõtte sõnastamine • peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; • lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates;	tegelase seisukohalt, rakendades analüüsi käigus koostatud/kasutatud abivahendeid; • iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi, seletab ja hindab nende käitumist; • kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga); • koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse või kokkuvõtte

- peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.

Teksti kavastamine

- liht-, liit- ja jooniskava ühine koostamine ning kasutamine jutustamisel.

Eneseväljendus (jutustamine)

- kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine;
- enda või kaaslase jutustatud info kirjalik väljendamine;
- erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine loetud teabe või õpilase kogemuse põhjal;
- märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel või ülesannete täitmisel;
- tegelaste iseloomustamine ja võrdlemine plaani järgi.

Kirjaliku teksti koostamine

- tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne;
- kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal;
- sisuliste märkmete tegemine ja nende kasutamine kirjaliku jutu koostamisel;
- kirjandi kirjutamine praktilise tegevuse, õppekäigu vm teemal;
- tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.

Konspekteerimine

- teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaosade, lauseosade ja/või lausete markeerimine;
- lühendite, sümbolite, emotikonide, joonimise, markerite vm kasutamine teksti lugemise käigus olulise teabe tähistamiseks;
- märkmete tegemine teabeteksti põhjal, nende hilisem kasutamine teabe taastamisel, küsimustele vastamisel, ülesannete sooritamisel.

9. klass eesti keel

Praktiline grammatika	
Õppesisu	Õpitulemused
Lihtlause • sõnaühend ja lause, nende tähenduslik erinevus, sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses; • tekstiväline lause; • laiendatud ja laiendamata lause; • lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist; • lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid; • väit-, küsi- ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine. Koondlause • korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid); • koondlausete moodustamine; • sidesõnad ja kirjavahemärgid koondlauses; • koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest ja, ning, ehk, ega, või, nii ... kui ka. Liitlause • liitlausete tüübid: sihitiskõrvallause, tegutsemise tingimust väljendav lause, aega väljendav lause, tegutsemise viisi väljendav lause, põhjust ja tagajärge väljendav lause, eesmärki väljendav lause, kohta väljendav lause, täiendkõrvallause; • koma ja/või sidesõnad põimlauses. Sõnaliigid • õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses;	Õpilane • tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes; • tunneb sõnamoodustust, kasutab õpitud vorme oma kõnes. • tunneb olulisemat keele grammatikast: sõnaliike, käänamist ja pööramist.

- erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest;
- tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt, sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes.

Nimisõna

- käänamistabel, selle kasutamine;
- nimisõna tuletamine: õpitavad liited -ik, -us, -kas;
- lõppude, tunnuste, liidete õigekiri;
- liitsõnade koostis, õigekiri;
- sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri;
- tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine.

Omadussõna

- muutevormide moodustamine koos nimisõnaga;
- võrdlusastmed;
- omadussõna tuletamine: liited -tu, -jas, -kas;
- tuletatud sõnade tähendus, kasutamine;
- lõppude, tunnuste, liidete õigekiri.

Arvsõna

- põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad;
- järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbritega (I-XXX);
- järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine;
- arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel;
- arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes.

Asesõna

- isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine;

• asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad). Määrsõna • koha, aja-, viisi- ja seisundi, hulga- ja määra-määrsõnad; • määrsõnade tuletamine: õpitavad liited: -lt, -sti, -kesi, -ti; • õpitud liidete aktiivne kasutamine kõnes; • tegusõna ja lause laiendamine määrsõnaga. Tegusõna • tegusõna vormide käsitlemine: isik, arv, aeg, kõne, kõneviis, tegumood ja eelnevalt õpitud sõnavormide tähendus; • tegusõna pööramise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine; • oleviku kesksõnad (v- ja tav-kesksõnad) ja mineviku kesksõnad (nud- ja tud-kesksõnad), käänamine ja õigekiri; • tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri. Võõrsõna • võõrhäälikud ja tähed, võõrsõnad; • õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.	
Kirjutamine	
Õppesisu	Õpitulemused
Õigekiri • veaohalikud häälikud sõnas, sulghäälikud järgsilpides; • kaashäälikuühendi õigekiri; • enesekontroll, enda koostatud teksti õigekiri; • ortograafiareeglite rakendamine; • võõrsõnade õigekiri; • suur algustäht nimedes: olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad, kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed; • liitsõnade ja tuletatud sõnade õigekiri.	Õpilane • järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid; • kontrollib ise oma tööd, leiab ja parandab õigekirjavigu.

Lugemine	
Õppesisu	Õpitulemused
Lugemistehnika • pala lugemine vahelduvalt: häälega, endamisi, kooris. Teksti mõistmine ja orienteerumine tekstis • Vaikselt lugemise käigus tekstist vajaliku teabe otsimine, teabe märgistamine sümbolite või lühendite abil lugemise ajal. Eneseväljendus Jutustamine • teksti lugemine ja analüüs sõltuvalt oodatava jutustamise liigist, tegelaste käitumise ja emotsioonide hindamine.; • tööraamatu paladest saadud teabe baasil erinevate tarkkirjade koostamine (CV, kuulutus, avaldus, seletuskiri); • teksti kuulamise käigus märkmete tegemine ja nende kasutamine teksti hilisemal taastamisel, tehtud märkmete kriitiline hindamine ja korrigeerimine. Konspekterimine • konspekti koostamine loetud teksti järgi: oluliste mõtete ja faktide leidmine ja märkimine tekstis, teksti lühendamine, lausete lühendamine ja transformeerimine, lühendite kasutamine; • konspekti koostamine suulise kõne järgi: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi, lühendite kasutamine, lausete lühendamine: konspekti kirjutamine pärast ühist arutelu; • teksti ja konspekti kõrvutamine, jutustamine oma ja kaaslase konspekti järgi.	Õpilane • loeb eakohast teksti endamisi, häälega lugedes valdavalt süntagmade kaupa ja ilmekalt; • analüüsib teksti õpetaja juhendamisel, leiab olulise teabe, teeb märkmeid; • kasutab tehtud märkmeid teabe taastamisel kas tekstilähedasel või kokkuvõtlikul jutustamisel; • kasutab tekstist saadud teavet loomingulisel jutustamisel (minategelase seisukohalt, jutustamisel grammatilise ülesandega, kirjeldatud sündmuse muutmise või täiendamisega vms); • edastab loetud või kuulnud teksti sisu teistele mõistetavalt suuliselt ja/või kirjalikult korrektses eesti keeles.